



**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

§. 4. An lex extendatur ad casum sublata verborum forma non
comprehensum ob similitudinem, vel identitatem rationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

§. IV.

An lex extendatur ad casum sub lata verborum forma non comprehensum, ob similitudinem, vel identitatem rationis.

- 1 Explicatur questio.
- 2 Negatiue respondetur legem nunquam non extendi ad casum sub lata verborum forma comprehensum.
- 3 In legibus irritatoriis, & penalibus non datur extensio ad casum non comprehensum.
- 4 In legibus correctoriis non datur extensio.
- 5 Corrigens unum ex æquiparatis aliud corrigere censetur.
- 6 In legibus exorbitantibus non datur extensio.
- 7 Neque etiam in favorabilibus est admittenda extensio.
- 8 Limitandum est: nisi in iustis, vel absurdum sequatur.
- 9 Dispositum in uno correlativo, censetur in alio dispositum.
- 10 Idem in æquiparatis.
- 11 Idem in coextensio.
- 12 Idem in mensuratione, & mensurato.
- 13 Sæpe lex casum nominat specialem exempli, & demonstrationis causa.
- 14 Tamen si lex non extendatur ad casum similem, at index in iudicando pro illo debet sententiam ferre, si aliqua alia lege non fuerit decisum.

Stat perplexa est hæc questio. Vt autem in illa distincte procedamus, oportet aduertere communem illam distinctionem rationis similis, vel identice: Stat enim optimè in dispositione aliqua non militat eandem rationem omnino, sed solum similem, vel maiorem; aliquando vero eandem omnino rationem militat: sæpe tamen similis ratio cum identice confunditur, & difficillimum est illas distingueret, si est perfecta similitudo. Exemplum ergo similis rationis, & identice defectum potest ex cap. quia in insulis, de regularib. vbi ad professionem prohibetur in insulis admitti monachus, qui 18. annum non habuerit, & redditur ibi ratio quia ibi est dura congregatio, quæ ratio in aliis regularibus ibi existentibus militat: at si alibi existant, etiam duriores vitam degant, non militat eadem ratio, sed similis, vel maior. Aliud exemplum defectum potest ex Clement. 1. de elect. vbi cauetur, ne eligatur in Abbatem, vel Prælatum contentus religiosus alterius religionis, vel habitus: & redditur ibi ratio, eam rationem non congruat, ut homines disparis professionis, vel habitus simul in eisdem monasteriis socientur. Quæ ratio eadem est in monasteriis monachialium, vt ibi notat glossa, similis est, ne religiosus in Episcopum faceratis, vel regularis Ecclesie eligatur, quia etiam tunc homines disparis professionis in eadem Ecclesia sociantur. Item eadem, vel similis ratio est, ne eligatur religiosus alterius religionis in socium, quia socius etiam cum aliis sociatur.

2 Dicendum ergo est ob solam similitudinem, vel identitatem rationis nunquam legem esse extendendam ad alium casum, qui sub lata verborum forma non fuerit comprehensus. Hæc conclusio sub his verbis à patre asseritur; quia regulariter dicunt Doctores, ob similitudinem, vel identitatem rationis legem extendi: at subiungunt tamen limitationes huic generali doctrinæ, vt potius censeant pro generali regula ponendum esse ex similitudine, vel identitate rationis præcisè, non esse legem extendendam: sicut nec eam extendit Suarez lib. 6. cap. 3. à num. 4. & meo iudicio, satis probatur ex supra dicta Clement. de elect. vbi estio similis, vel potius eadem ratio procederet, ne religiosus in Episcopum cathedralis, vel regularis Ecclesie eligeretur, ac procedebat, ne eligeretur in Abbatem monasterij aduersæ professionis: nihilominus electio Episcopatus permittitur; non tamen prælatuæ regularis. Deinde ratio prohibendi electionem religiosi diuersi habitus, & professionis in Prælatum, procedit in quolibet religioso diuersæ professionis, si velit vivere in conuentu alieno: & tamen hoc non prohibetur, vt constat ex glossa in supra dict. cap. Ergo esse eandem, vel similem rationem in vno, ac alio casu, non arguit vtumque prohiberi, quando solus vnus exprimitur. Et ratione probatur; quia ratio legis non est lex: ergo etiam si in alio casu eadem ratio sit, adhuc non inferitur esse de illo legens, quia optimè potest legislator de vno disponere, & non de alio, vel quia non vult, vel quia non expedit omnia simul prohibere, neque omnia omittere, etiam si in illis eadem ratio sit. Et confirmo. Obligatio legis non potest, nisi legislator voluntatem obligandi manifestet: at hanc voluntatem non manifestat, qui sub lata verborum forma legis casum non comprehendit. Ergo circa huiusmodi casum nulla est obligatio legis.

Dices, ex ratione finali legis, quæ pro illo casu eadem est, sufficienter eius voluntatem manifestari; quia legislatoris voluntas rationalis est, & in ratione fundata. Ergo manifestata ratione manifestatur voluntas.

Respondet ex ratione finali legis manifestari sufficienter

voluntatem legislatoris in illo casu, de quo verba legis procedunt: at de aliis casibus, ad quos verba non se extendunt, non sufficienter manifestari voluntatem legislatoris, voluisse illos comprehendere; quia itare optimè potest assumpsisse illam rationem pro decisione vnus casus; & non pro alio. Neque inde inferitur non esse eius voluntatem rationabilem, quia ad hoc vt sit rationalis, solum requiritur, quod in ratione fundetur; fundatur autem in ratione, etiam si non disponat de omnibus, ad quæ ratio illa extendi potest, tum quia illa extensio fortè non expedit, tum quia potest esse aliqua superior ratio nobis ignota, mouens Principem, vt in vno casu, & non in alio disponat: & ita est præsumendum; quia semper præsumi debet legislator prudenter operari.

3 Inferitur primò. Ex supra dicta conclusione, in legibus penalibus irritatoriis, & odiosis non dari extensionem ad casum in lege non comprehensum ob similitudinem, vel identitatem rationis. Et primò, quod pena non extendatur de vno casu ad alium, est omnium Doctorem, quos statim referam. Quod autem lex penalis ea parte, quæ est directiua, & obligatiua, non extendatur, sic probò: tum quia odia debent restringi, tum quia sicut legislator liberum fuit casum sub hac pena prohibere, quia poterat prohibitionem facere, sub alia pena, vel sub nulla: ita liberum est hunc casum, & non alium comprehendere; ideo enim in penis non datur extensio, quia penæ pendet præcipue à voluntate imponentis: sed etiam obligatiua ad hunc casum, & non ad alium pendet præcipue ex voluntate legislatoris. Ergo eadem ratio est, ne detur in illis extensio. Adde. Si lex penalis quoad vim directiuam ad casum similem extendatur, & pena, quæ est accessoria legi, debet extendi. Ergo cum pena non extendatur, neque obligatio extendenda est: sic glossa in cap. in penis, 49. de regul. iur. in 6. Castro lib. 1. de lege penali, cap. 7. docum. 3. noster Molina, traht. 2. de iust. disp. 176. §. quarto. Sanchez lib. 10. de matrim. disp. 4. n. 3. circa med. Eman. Rodrig. 1. tom. 99. regul. q. 1. art. 6. reg. 14. Suarez tom. 3. de Eucharij, q. 67. art. 8. in comment. §. matius vero dubium est, & lib. 6. de legibus, cap. 3. num. 5. Salas disp. 2. §. 5. sub n. 11. Nauarr. pluitibus exornat in cap. pena, de penit. dist. 1. à num. 1.

4 Inferitur secundo in legibus correctoriis non dari extensionem ex vno casu ad alium ubi lege non comprehensum ob similitudinem rationis, quia correctio legum est odiosa. Ergo quantum fieri potest vitanda est, ex præcipuum, Cod. de appellat. Ergo non est extendenda ex vno casu ad alium: sic glossa auctenti, quas actiones, Cod. de sacrosanct. Eccle. l. 1. n. 22. ante fin. dicens esse receptam. Bart. num. 8. & 9. Barbosa alios referens l. si constante, 25. ff. solut. matrim. n. 101. vers. verba principalis conclusio, pag. 561. vbi varias limitationes, & ampliationes ponit Suarez lib. 6. cap. 3. n. 4. Salas disp. 2. §. 5. vers. verba.

5 Sed quid si lex correctoria corrigat vnum ex æquiparatis iure antiquo, extenditur ne ad aliud æquiparatum.

Respondet affirmatiue, si æquiparata sunt ob eandem propriam rationem, quia tunc non datur extensio in lege ex vno casu ad alium, sed potius dispositio vnus alium ad se trahit ob connexionem, & æquiparationem, quam habet à iure, sic Bart. committit receptus in l. 2. de legat. 1. & late Euerard. in centur. legatib. in loco à ratione legis, n. 72. Menoch. cent. 6. casu 502. n. 36. late probat Barbosa l. si constante, ff. soluto matrim. n. 104. & seq. Matien. l. 6. tit. 6. gloss. 1. num. 6. At si æquiparata non sint ob eandem rationem, sed ob diuersam, lex correctoria vnus ex æquiparatis aliud non corrigat. Exemplum est manifestum in l. fin. C. de sacrosanct. Eccle. vbi Ecclesia, & ciuitas æquiparantur in præscriptione, ne scilicet aduersus illas præscribi possit minori tempore, quam centenario. Attamen in auctenti, quas actiones, eodem tit. corrigitur hoc priuilegium Ecclesiarum, & solum Romanæ Ecclesie permittitur illo tit. Ex qua correctione non sequitur correctum esse priuilegium ciuitatibus concessum; quia esto Ecclesia, & ciuitas fuerint illa lege finali æquiparata in præscriptione; non tamen sub eadem ratione: Ecclesie enim fuit illud priuilegium concessum fauore religionis, ciuitatibus autem propter ius publicum, sic glossa recepta in supra dict. auct. Tiraquell. l. si vnquam, verbo libertatis, n. 45. ad fin. Cod. de reuocand. donation. Barbosa l. si constante, 25. ff. soluto matrim. n. 105. pag. 564. Salas disp. 2. §. 5. circa finem.

6 Inferitur tercio, in legibus exorbitantibus non dari extensionem ob similitudinem, vel identitatem rationis. Legem exorbitantem vgo eam, quæ detur à iure communi ob aliquam specialem fauorem alicui personæ, vel personis factum: vt rectè expendit Barbosa in l. si constante 25. in princ. ff. soluto matrim. num. 92. Hæc ergo leges affirmo non extendi ad casus similes, tum quia hæc leges assimilantur dispensationibus, & priuilegiis: priuilegia autem, & dispensationes non recipiunt extensionem, l. quod verò, ff. de legib. & cap. sande, de priuileg. Ergo neque hæc leges. Tum etiam, quia ea, quæ à iure communi exorbitant, non sunt in consequentiam trahenda, ex regula vulgari iuris: sic tradit, & etudè probat Barbosa supra dicto loco, sub num. 96. Salas §. 5. n. 14. Rebell. 1. part. de oblig. iustit. q. 6. §. 4.

sec. 4. Quocirca esse potest pater imperare occidere filium in adultario deprehensam, l. parria, 20. ff. ad leg. Jul. de adulter. non tamen aao id est permissum, etiam si eadem, vel similis ratio videatur sic Barboza, Salas, & alij supra.

Limitant autem hoc corollarium Salas & Barboza supra. cum Titius, l. si unquam, verb. libertis, n. 61. & alii, ne intelligatur in materia favorabilis, & proinde hac enim dicunt, si in se favorabilis sit, recipere extensionem. Quod intelligendum est, si sub verbis late sumptis comprehendere potest; secus si extra illorum latam significationem sit, sic Barboza alios referens n. 100. Salas sect. 3. circa fin. & probat ex l. filium, habeo ff. ad Maced. Priuilegium enim concessum filio familiae, ne creditoribus ex maturo obligetur, extenditur ad nepotes, quia nepos sub appellatione filij comprehendere potest.

7 Inferat quarto. Etiam in legibus favorabilibus non esse admittendam extensionem de casu ad casum, qui sub lata verborum forma non fuerit comprehensus a lege. sic docet Suarez illo cap. 3. num. 9. Bonacina disp. 1. quaest. 1. punct. 8. n. 26. Et ratio mo iudicio est efficax, quia si verba legis casum illum non comprehendunt, nec lex comprehendere censetur; quia lex verbis exprimitur: Ergo si fiat extensio, ab homine est, & non a lege: vt ponderat Anton, cap. fin. num. 58. ver. si trahitur, de consuetud. Dominici, cap. 1. num. 9. post. princ. de interpretat. in 6. Item quod ex verbis non prouenit, neque ex mente creditur prouenire. l. Labeo, §. idem Tuberosi, de iustellec. leg. nouo aliter, ff. de legatis 3. Ergo nunquam extra verba debet fieri extensio sine manifesta ratione.

8 Limitanda tamen est supradicta doctrina cum suis illationibus, vt intelligatur, quando nulla iniquitas, vel absurditas sequatur ex eo, quod non extendatur lex ad casum sublata verborum forma non comprehensum. Nam si aliquid ex his sequitur, tunc affirmandum est legem comprehendere illum casum, quia vt viterius iniquitas, & imprudentia in legislatore verba legis, si opus fuerit, sunt impropria, ergo multo magis extendenda. Neque illa est impropria extensio legis, quasi a principio casum non comprehendens, verum enim a principio casum illum comprehendebat lex, vel ex ratione expressa in lege, vel ex verbis in lata significatione sumptis vel ex alia circumstantia. Per quam limitationem satis communi sententiae affirmanti legem extendi, ad casum, in quo est eadem ratio; habet enim verum non solum in lege favorabilis, sed in poenali, odiosa, & correctoria, si ex negata extensione arguantur legislator iniustitiae, vel imprudentiae; secus vero si nulla iniustitia, vel imprudentia sequatur. Quod vt clarius constet, placet discurrere per casus communiores, in quibus Doctores extensionem admittunt ex identitate rationis, qui si bene perpendantur, non tam comprehenduntur sub lege ob identitatem rationis, quam ob veram significationem verborum, vel ob connexionem inter se.

9 Primus casus esse potest de correlatiuis, quatenus tales sunt dispositum enim in vno correlatiuo, censetur esse dispositum in alio ex l. fin. C. de iudicia viduitate, l. fin. ff. de accep. l. 1. C. de excep. lib. 1. & probat late Buetad. loco de correlatiuis, n. 8. Sanchez lib. 1. disp. 5. num. 1. Et lib. 9. disp. 1. n. 16. Suarez lib. 6. cap. 7. Salas disp. 2. sect. 5. num. 12. ver. tertia regula. Nauarr. cap. 7. de poenitent. distinct. 1. num. 5. Ex mpls manifestatur ob adultrium enim vxoris eximitur maritus ab obligatione reddendi debitum, similiter etiam & vxor ob adultrium maritalis esse lex iniusta. Item ob absentiam sponsi sine licentia sponsae dissoluitur sponsalia, C. de illis de sponsalib. qui extorsit etiam non loquatur de sponsa, ad illam debet extendi per casu abesse, vt recte Sanchez supra, & probat l. 7. tit. 1. p. 4. Item statutum determinans, vt maritus succedat in bonis vxoris, debet extendi, vt vxor succedat in bonis mariti, alijs iniuste procederet, sic Salas supra cum Bald. l. liberorum, ff. de his, qui nos infam. Ecce qua ratione non tam ob identitatem rationis, quam ob ferendam aequalitatem, & iustitiam lex lata pro vno correlatiuo aliud comprehendit.

10 Secundus casus esse potest de equiparatis, dispositum enim in vno, in alio censetur dispositum: videlicet in ea re, in qua sunt equiparati, secundum gloss. & Bart. in l. quod verbum, ff. de legib. Et l. si quis seruo, C. de iuris, & ibi Angel. Salas disp. 2. 1. sect. 3. n. 1. Nauarr. cap. poena de poenitent. distinct. 1. n. 6. Et l. 4. Salas lib. 6. cap. 4. n. 9. & alij apud ipsos. Quapropter cum Falcidia & Trebellianica aequiparentur in iure, l. Marcellus, §. quod autem, ff. ad Trebell. efficiunt dispositum in Falcidia, censeri dispositum in Trebellianica; vt multis probat, & exorag Martiaz. lib. 5. recopil. tit. 4. l. 1. gloss. 19. num. 12. Idem est de electione, postulatione, prouisione, & praesentatione quae in iure parificatur, & dispositum in vno, in alio censetur dispositum ob connexionem earum, ex gloss. in cap. 3. postquam, in verbo prouiso de elec. lib. 6. in Clement. 1. verbo sacerdotium, de off. vicar. Nauarr. n. 11.

11 Tertius casus esse potest de connexis, dispositum enim in vno, in alio censetur dispositum: connexio tamen potest esse ex iure, vel ex consuetudine, quomodo cumque sit dispositum in vno, in alio est dispositum docet Sanchez lib. 7. disp. 20. num. 1. Idem est de contentis dispositum in continente, cen-

tur dispositum de contento. Qua ratione constitutio loquens de vicatio Episcopi, extenditur ad vicatium Capitali Sede vacante, quia est contentum sub illo. Et constitutio disponens de gradibus consanguinitatis, censetur de publica honestate, & affinitate disponere: & dispositum in diaconatu, censetur in subdiaconatu dispositum. Et statutum excludens filiam a successione excludit neprem, quae sub nomine filiae late sumptis comprehenditur, ex l. secundum liberorum, ff. de verb. signific. & tradit Suarez supra, cap. 4. num. 8. Nauarr. cap. poena, de poen. disp. 1. num. 11. 12. 13. Et 20.

12 Ad idem est de mensurante, & mensurato dispositum enim in mensurante, censetur in mensurato dispositum, sic Dominici, c. 1. n. 9. fallent. 5. de temporib. ordin. in 6. ibi Franch. nu. 8. limit. 9. Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 10. n. 10. vbi exemplo cogitationis spiritualis confirmat. Inquit enim. Quia impedimentum hoc restrictum est per Trident. sess. 24. cap. 1. ad 1. gradum, quando oritur ex Baptismo, restrictum censetur, quando oritur ex catechismo. Aliud exemplum adducit Salas disputat. 2. 1. sect. 5. ver. quinta regula, ex Re bello de obligat. ius. q. 6. sect. 4. Tutela legitima commentatur successione ab incestu. Vnde si per statutum agnati praefertantur cognatis in successione, praefertuntur in tutela, Bart. l. 1. ff. de legiti. tutel. a. Item si lege permissum sit loco donate certam quantitatem sine insinuatione, & postea detur ei facultas donandi Ecclesiae duplo maior, censetur data facultas ea conditione, ac in prima insinuet sine insinuatione, quia commentatur ex prima facultate.

13 Aduerto primo, sepe legislatorem de aliquo casu, seu persona specialiter loqui, non quia velit ad illum casum, seu ad illam personam legem limitari, sed exempli gratia, & tunc lex ad omnes casus similes extendenda est, qua ratione videmus Pontifices, & Imperatores decidendo casum aliquem specialem, illum pro lege statuere, quando autem hoc contingat, ex circumstantiis pensandum est, sic docent alios referens Suarez lib. 6. cap. 4. num. 10. Salas disp. 2. 1. sect. 5. in princ. Rebell. lib. 1. de oblig. ius. q. 6. sect. 4. plures referens Tiraquel l. si unquam, verbo libertus, a n. 45. C. de reuoc. donat. & satis probatur ex l. ibi solis, C. de reuoc. donat. Et ratio est, quia lex non agit de singularibus, sed de omnibus, neque illud exemplum limitat dispositionem, sed declarat, quod adeo verum est, vt etiam in lege correctoria id ipsum affirmandum sit ex l. regula §. fin. ff. de iuris, & fact. signor. & tradit alios referens Barboza n. 102. Salas sect. 6. n. 16. ver. tertia. Hinc est illud quod communiter dici solet, cum lex frequentioris visus causa aliquid decernit, casum minus frequentem non excludere; sed comprehendere: vt tradunt Doctores in l. vnic. C. de capti. virginum, cum glossa ibi, & in l. 1. verbo Dei capite, C. de his qui ad Eccles. confug. & Clemens, verbo praesidentes, de rescript. Rebuff. tract. nominat. q. 1. num. 25. Valac. tom. 1. conf. 8. n. 2. Petalita in l. Lucius l. 1. num. 22. ff. de legar. 2. Sanchez lib. 3. de matr. disp. 20. n. 3. circa finem, & lib. 9. disputat. 14. n. 16.

14 Aduerto secundo, Est lex ob similitudinem rationis, extendatur ad casum in lege non comprehensum: at iudex in iudicando illam debet extendere; prudentia enim, & recta ratio postulat, vt cum pro aliquo casu decidendo non est certa lex a similibus casibus de iudice, de iudice illius petatur: iuxta l. nam ff. de legib. ibi, quando lex in vno disposita bonam esse occasionem, cetera, quae tendunt ad eadem, vniuersalem, vel interpretatione vel certa iurisdictione suppleri, & ita tenet ibi gloss. & pluribus exorag Felin. in cap. translatio de constit. a. n. 10. Quapropter sceler dici casum similem expresso non esse omisum a legisfiquidem per legem casus expressi de iudice potest ille casus similis, vt tradit Tiraquel de retrac. consanguinit. §. 2. gloss. 1. num. 19.

§. V.

An lex extendatur ad praeterita

- 1 Praemittitur distinctio de lege constitutionis declaratiua. Et de iudice declaratoriua legem proprie legem non esse.
- 2 Lex noui iuris constitutiua non trahitur ad praeterita.
- 3 Item neque quatenus praecipitiua est.
- 4 Quatenus poenam imponit potest trahi ad praeterita.
- 5 Lex irritans aliquando potest trahi ad praeterita, vt ratio tamen.
- 6 Lex declaratiua quatenus talis futura, & praeterita comprehendit.
- 7 Lex statutum constitutio non censetur extendi ad actum inchoatum ante illam legem, si perfectus sit secus si imperfectus.
- 8 Explicatur conclusio aliquorū casuum de iudice. Primo de lege dante formam testamenti, & contratiibus.
- 9 Secundo de statuto determinante, vt vir lucratur tertiam dotis vxoris praecedentis. An inquam, tale statutum comprehendat uxorem nuptam ante statutum.
- 10 Tertio de statuto prohibente, ne mercus extrahantur; & an eis extrahere inceperit.

12 Quid